מְבָרֵךְ: **ה** [ה]אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל אֹכֶל וְלֹא עַל מַשְׁקֶה עַד שֶׁיְּבִיאוּהוּ לְפָנָיו. [ט]בְּרַךְ וְאַחַר־כָּךְ הֱבִיאוּהוּ לְפָנָיו (יט) צָרִיךְ לְבָרֵךְ פַּעַם אַחֶרֶת, אֲבָל מִי שֶׁבֵּרַךְ עַל פֵּרוֹת שֶׁלְּפָנָיו (כ) וְאַחַר־כָּךְ הֱבִיאוּ לוֹ יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַמִּין אוֹ (כא) מִמִּין אַחֵר (כב) שֶׁבִּרְכָתוֹ כִּבְרָכַת הָרִאשׁוֹן, (ז) [ז] אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ: הגה וטוֹב (כג) לְזַהֵר לְכַתְּחִלָּה לִהְיוֹת דַּעְתּוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיַּבִּיאוּ לוֹ (ב"י טור יו"ד סי' י"ט): **ו** נָטַל בְּיָדוֹ פְּרִי לְאָכְלוֹ וּבֵרַךְ עָלָיו וְנָפַל מִיָּדוֹ וְנֶאֱבַד (כד) אוֹ נִמְאַס, צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ (כה) אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה מֵאוֹתוֹ מִין לְפָנָיו יוֹתֵר כְּשֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹן: הגה (כו) *רַק שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ (ה) [ה] עָלָיו

ה רמב"ם בפ"ק ד מהל' ברכות מהרי"ל ט טור מהה"א דירושלמי כ"ס הפימן י טור והרא"ש מהה"א דירושלמי י ע"א ושאר פוסקים

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְבַטָּלָה כְּשַׁפְּסִיק בְּדִבּוּר, וְעַיֵּן בֵּת"ש ס"ק י דְּשִׂיחָה אֲפִלּוּ מִלָּה אַחַת שֶׁאֵינָהּ לְצֹרֶךְ הָאֲכִילָה שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו הֲרֵי הַפְּסֵק וְצָרִיךְ בְּרָכָה אַחֶרֶת, ע"ש: [ז] **א"צ לְבָרֵךְ.** עבה"ט. וְעַיֵּן ת"ש סִימָן יט ס"ק יד מ"ש בָּזֶה, וְע"ש ס"ק לג אִם הֵבִיאוּ לְפָנָיו שְׁלֹשִׁים אֲגוֹדִים אוֹ חֲפוּחִים וְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל כֻּלָּם, וְהוּא טוֹעֶה בְּדַעְתּוֹ שֶׁסּוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כ"א בְּפ"ע, כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ דְּאֲמֶת א"צ לְבָרֵךְ שֵׁנִית, דְּלֵא דָּמֵי לִנְמְלַךְ שֶׁלֹּא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל וְתִתְחַדֵּשׁ לוֹ אֲכִילָה, אֲבָל בָּזֶה שֶׁלֹּא מִתְחַדֵּשׁ לוֹ כְּלוּם לְמָה יְבָרֵךְ, ע"ש, וְעַיֵּן בְּחִשּׁוּבַת טַהֲרַ"מ גַּלַּאנְטֶ"י וְהֵבִיאוּ בְּא"ר, צ"ש: [ה] **עָלָיו.** עַיֵּן בה"ט, וְעַיֵּן מ"ש לְעֵיל סִימָן רב:

בַּאֵר הֵיטֵב

(ז) א"צ לְבָרֵךְ. עַיֵּן מ"א שֶׁהַאֲרִיךְ וְהַעֲלָה לַהֲלָכָה וְז"ל: כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר, אִם דַּעְתּוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ. פִּשִׁיטָא דְּא"צ לְבָרֵךְ. וְאִם הָיָה נִמְלַךְ מִמֵּשׁ פִּשִׁיטָא דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ. וּבְסִתָּם כָּל זְמַן שֶׁמַּנִּיחִים לְפָנָיו מֵהָרִאשׁוֹנִים, פְּלִיגֵי. דְּלְהַכָּל־בּוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ, דְּאֵין קְבִיעוּת לְפֵרוֹת, וּלְהַס"ח א"צ לְבָרֵךְ. מִיהוּ דַּוְקָא מִינֵי פֵרוֹת, אֲבָל שְׁתָּה שֵׁכָר וְהֵבִיאוּ לוֹ דָּגִים, אע"ג שֶׁהִיא בְּרָכָה א' צָרִיךְ לְבָרֵךְ, אא"כ הָיָה דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם. וְאִם אֵין מַנִּיחִים לְפָנָיו מִפֵּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, לְכ"ע צָרִיךְ לְבָרֵךְ, עכ"ל וְעַיֵּן טַ"ז. אִם בְּעוֹדוֹ מְבָרֵךְ הֵבִיאוּ לוֹ פֵּרוֹת יוֹתֵר יָפִים, יֹאבַל מֵהָרִאשׁוֹנִים תְּחִלָּה כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ עֲלֵיהֶם תְּחִלָּה אע"פ שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ לִפְטֹר גַּם הַיָּפִים, ס"ח, וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת בְּאֵר־עֵשֶׁק סי' עד [וּבְס' אֵלִיָּה רַבָּה ס"ק י]: (ה) עָלָיו. עמ"א, בְּרַךְ עַל הַמַּיִם וְשָׁמַע

בֵּאוּר הֲלָכָה

* רַק שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ וְכו'. אַף שֶׁמִּלְּשׁוֹן הָרַמְ"א מַשְׁמַע לְכָאוֹרָה דְּהוּא מְפָרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵן, דְּלְדַעַת הַמְחַבֵּר שֶׁהִעְתִּיק לְדִינָא שִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"ש וְגַם רַבֵּנוּ יוֹנָה וְכֵן הִכְרִיחַ בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי, דְּלֹא כְּט"ז]. אֲפִלּוּ בְּדַעְתּוֹ בְּהֶרְיָא עַל הַכֹּל לֶאֱכֹלוֹ גַּם־כֵּן צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ. דְּעִקַּר בִּרְכָתוֹ הָיָה עַל זֶה שֶׁאוֹחֵז בְּיָדוֹ, וְהַשְּׁאָר נִגְרָר אַחַר זֶה מִמֵּילָא. וְעַל־כֵּן כֵּיוָן

דְּסָעִיף ו, דְּהָתָם כֵּיוָן שֶׁבְּוַדַּאי יָבוֹאוּ הַמַּיִם נֶגְדּוֹ, כְּאִלּוּ הָיוּ לְפָנָיו דַּמְיָא, מַה שֶׁאֵין כֵּן הָכָא דְּתָלוּי בְּדַעַת אֲחֵרִים. וְאִם הָיָה הַדָּבָר שֶׁבֵּרַךְ עָלָיו (יח) מַנַּח בְּתִבָּה בְּעֵת הַבְּרָכָה וְאַחַר הַבְּרָכָה לְקָחָהּ מִשָּׁם, אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ. כֵּיוָן שֶׁהוּא מוּכָן לְפָנָיו וְאֵינוֹ תָּלוּי בְּדַעַת אֲחֵרִים; וּבִפְרִי־מְגַדִּים מְצַדֵּד דְּהוּא הַדִּין כָּל כְּהַאי גַּוְנָא שֶׁהִיא וַדַּאי שֶׁיּוּבָא אֶצְלוֹ, כְּגוֹן שֶׁהוּא בְּחֶדֶר הַסָּמוּךְ לוֹ, גַּם־כֵּן אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, אַךְ לְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לְזַהֵר בָּזֶה[40]: אֶחָד, מִטַּעַם הַפְסֵק, וְעוֹד, דִּלְכַתְּחִלָּה הַמִּצְוָה לֶאֱחֹז בְּיָדוֹ בְּשָׁעַת הַבְּרָכָה, וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף ד:

(כ) וְאַחַר־כָּךְ הֱבִיאוּ לוֹ. הֵיכָנוּ (יט) אֲפִלּוּ אַחַר שֶׁכְּבָר אָכַל הָרִאשׁוֹנִים. וְהִנֵּה מִדִּבְרֵי הָרַמְ"א דִּבְסָמוּךְ מַשְׁמַע דְּהַמְחַבֵּר מִיְּרֵי (כ) אֲפִלּוּ בְּשֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶרְיָא עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ, רַק שֶׁבֵּרַךְ עַל פֵּרוֹת אֵלּוּ שֶׁהָיוּ לְפָנָיו בִּסְתָמָא, וְאַמְרִינָן דְּזֶה הָיוּ כְּאִלּוּ אַתְּנֵי בְּפֵרוּשׁ שֶׁאִם יָבִיאוּ לוֹ עוֹד שֶׁיֹּאכַל גַּם מֵהֶן, מִשּׁוּם שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הָאָדָם לְכְנֹס מֵאֲכִילָה קְטַנָּה לְגְדוֹלָה; אֶלָּא־אִם־כֵּן הָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶרְיָא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל רַק אֵלּוּ הַפֵּרוֹת שֶׁהֵם לְפָנָיו. אוֹ שֶׁבְּעֵת שֶׁגָּמַר אֲכִילָתוֹ הִסְכִּים בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל עוֹד[41] וְאַחַר־כָּךְ נִמְלַךְ לֶאֱכֹל. דְּבָזֶה לְכֹלֵּי עַלְמָא צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ[42]: **(כא) מִמִּין אַחֵר.** וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה מִמִּין פֵּרוֹת, (כט) דְּאִם בֵּרַךְ עַל דָּגִים וְהֵבִיאוּ לוֹ שֵׁכָר שֶׁהוּא מִין אַחֵר לְגַמְרֵי[43], אַף שֶׁבִּרְכוֹתֵיהֶם שָׁווֹת, מִכָּל מָקוֹם אֵינָם נִפְטָרִין בִּבְרָכָתוֹ בִּסְתָמָא, אֶלָּא־אִם־כֵּן הָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶרְיָא לִפְטֹר אוֹתָם בְּהַבְּרָכָה, (כב) אוֹ שֶׁהָיוּ לְפָנָיו עַל־כָּל־פָּנִים עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ[44]: **(כב) שֶׁבִּרְכָתוֹ וְכו'.** כַּמָּה (כג) אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִים בְּדִין זֶה וּסְבִירָא לְהוּ דְּדִוְקָא בְּאוֹתוֹ הַמִּין מִמֶּשׁ הוּא דְּפוֹטֵר בִּבְרָכָתוֹ בִּסְתָמָא אַף לְאוֹתָן פֵּרוֹת שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ אַחַר־כָּךְ[45], אֲבָל לְמִין אַחֵר לֹא מַהֲנִי בִּרְכָתוֹ בִּסְתָמָא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הֵבִיאוּ לוֹ הַמִּין הָאַחֵר בְּעוֹד שֶׁלֹּא כִּלָּה מִן הָרִאשׁוֹן, נִרְאֶה (כד) שֶׁאֵין לְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עָסוּק עֲדַיִן בַּאֲכִילָה[46], וְכֵן נִרְאֶה לַהֲלָכָה. וְיֵשׁ מִן (כה) הָאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ עוֹד, דְּאִם קָבַע עַצְמוֹ לַאֲכִילַת הַפֵּרוֹת, אַף שֶׁבֵּרַךְ בִּסְתָמָא עַל הַפֵּרוֹת שֶׁהָיוּ לְפָנָיו, וְהֵבִיאוּ לוֹ מִן אַחֵר אַחַר שֶׁכִּלָּה הַמִּין הָרִאשׁוֹן, אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ. דְּכֵיוָן דְּקָבַע עַצְמוֹ לַאֲכִילָה אֵינוֹ מִסְתַּפֵּק דַּעְתּוֹ מִזֶּה[47]:

(כג) לְזַהֵר לְכַתְּחִלָּה. דְּיֵשׁ (כו) מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִים דְּבִסְתָמָא לֹא מַהֲנִי[48] (מ) בְּכָל גַּוְנֵי אֶלָּא־אִם־כֵּן הָיוּ לְפָנָיו בִּשְׁעַת בְּרָכָה[49], אֲבָל בְּלָאו הָכִי בָּעֵינָן שֶׁיִּהְיֶה דַּעְתּוֹ[50] עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ אַחַר־כָּךְ[51]: **ו (כד) אוֹ נִמְאַס.** וְהוּא הַדִּין בִּמְצָאוֹ שֶׁנִּרְקַב וְאֵינוֹ רָאוּי לַאֲכִילָה כְּלָל וְנוֹטֵל אַחֵר, דְּאִם עֲדַיִן קְצָת רָאוּי לַאֲכִילָה צָרִיךְ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא בִּרְכָתוֹ לְבַטָּלָה [עט"ז]: **(כה) אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה וְכו'.** רוֹצֶה לוֹמַר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא אַמְרִינָן דְּיִהְיֶה חָל בִּרְכָתוֹ עַל הַכֹּל, וְהַטַּעַם עַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה: **(כו) רַק שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ.** רוֹצֶה לוֹמַר,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּרָכָה. וְעַל דֶּרֶךְ הַקַּבָּלָה, אֵין לְתַחֵב הַפְּרִי שֶׁמְּבָרֵךְ עָלָיו בְּסַכִּין אַף שֶׁיֵּאָחֵז הַסַּכִּין בִּימִינוֹ[38]. כְּשֶׁאוֹמֵר לְחַבְּרוֹ לְהוֹשִׁיט לוֹ סַפֵּר, יְקַבְּלֶנּוּ בְּיַד יְמִינוֹ[39] [ס"ח]: **ה (יט) צָרִיךְ לְבָרֵךְ פַּעַם אַחֶרֶת.** (יח) כְּגוֹן דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת בְּרָכָה גַּם־כֵּן לֹא מַהֲנֵי, כֵּיוָן שֶׁאָז לֹא הָיוּ לְפָנָיו וְלֹא הָיָה לְהַבְּרָכָה עַל מַה לְּחוּל. וְלֹא דָּמֵי לְאַמַּת־הַמַּיִם

בֵּאוּר הֲלָכָה

אֶת דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵן, דְּלְדַעַת הַמְחַבֵּר שֶׁהִעְתִּיק לְדִינָא שִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"ש וְגַם רַבֵּנוּ יוֹנָה וְכֵן הִכְרִיחַ בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי, דְּלֹא כְּט"ז]. אֲפִלּוּ בְּדַעְתּוֹ בְּהֶרְיָא עַל הַכֹּל לֶאֱכֹלוֹ גַּם־כֵּן צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ. דְּעִקַּר בִּרְכָתוֹ הָיָה עַל זֶה שֶׁאוֹחֵז בְּיָדוֹ, וְהַשְּׁאָר נִגְרָר אַחַר זֶה מִמֵּילָא. וְעַל־כֵּן כֵּיוָן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יח) הַגְּרַ"ז, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵית־יוֹסֵף מִדְּהִקְשָׁה מֵאַמַּת־הַמַּיִם: (יט) אֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם סֵפֶר הַזִּכְרוֹן: (יט) לְבוּשׁ וְאֵלִיָּה רַבָּה, עַיֵּן שָׁם: (כ) אַף דְּהַמַּגֵּן־אַבְרָהָם מַסִּיק דְּהַמְחַבֵּר מִיְּרֵי דַּוְקָא בְּשֶׁהָיָה בִּדְעָתוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ [וּדְלֹא כַּהֲבָנַת הָרַמְ"א], אֲבָל בִּסְתָמָא צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ [אם לֹא כְּשֶׁקָּבַע עַצְמוֹ לַאֲכִילַת הַפֵּרוֹת, דְּאָז גַּם בִּסְתָמָא אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ עַל פֵּרוֹת אֲחֵרוֹת כְּשֶׁהֵבִיאוּ לוֹ אַחַר־כָּךְ] לְכֹלֵּי עַלְמָא אֲפִלּוּ מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִם הֵבִיאוּ לוֹ אַחַר שֶׁכִּבֵּר אָכַל הָרִאשׁוֹנִים, וְהָעִתִּיקוּ הַחַיֵּי־אָדָם בְּכְלָל ס, לֹא הָעִתַּקְתִּי דְּבָרָיו לַהֲלָכָה מִשּׁוּם דְּהִרְבֵּה אֲחֲרוֹנִים פְּלִיגֵי עָלֵהּ [הַלֹּא הַמָּה הַשֵּׁ"ך וְהַס"ז וְהַיְרִישָׁה וְהָאֵלִיָּה רַבָּה וּמַאֲמַר־מָרְדְּכַי, וְכֵן מַשְׁמַע גַּם־כֵּן מִבְּאוּר הַגְּרַ"א] וְסָבְרֵי דְּהַטּוּר־שֻׁלְחָן־עָרוּךְ מִיְּרֵי בְּשֶׁלֹּא הָיָה בִּדַּעְתּוֹ מִתְּחִלָּה עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ [וּמַה שֶׁהֵבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו מִבֵּית־יוֹסֵף בְּסִימָן קְעוּ דְּמִיְּרֵי בְּשֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ, יִתְּאוּ הָאֵלִיָּה רַבָּה וְהַנִּזְכָּר־שָׁלוֹם, עי"ש] וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, וְכֵן בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַגְּרַ"ז פְּסַק גַּם־כֵּן דְּבִמִּין אֶחָד אֲפִלּוּ בִּסְתָמָא, וַאֲפִלּוּ כְּבָר כִּלָּה הָרִאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ הַפֵּרוֹת הַשֵּׁנִיִּים, אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ: (כא) מָגֵן־אַבְרָהָם וש"א: (כב) הַגְּרַ"ז: (כג) הַב"ח וּפְרִישָׁה וְטַ"ז וּכְהַבְרָעַת הָרַמְ"א בְּיוֹרֶה־דֵּעָה סִימָן יט. וְהִנֵּה הַגַּם שֶׁיֵּשׁ שֶׁיִּשְׁבּוּ קַשְׁיָתָם, דְּאַכִילָה יוֹתֵר קָבַע מִשִּׁחִיטָה, מִכֹּל מָקוֹם מֵאַחַר דְּהַמַּגֵּן־אַבְרָהָם מַכְרִיעַ לַהֲלָכָה דְּבִסְתָמָא אֲפִלּוּ בְּמִין אֶחָד צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, וְלֹא סְבִירָא לֵהּ סְבָרָהָם כְּלָל, עַל־כָּל־פָּנִים בְּמִין אַחֵר בְּוַדַּאי יֵשׁ לִסְמֹךְ עָלָיו, וְכֵן פָּסַק גַּם־כֵּן הַגְּרַ"ז: (כד) מָגֵן־אַבְרָהָם וְהַגְּרַ"ז וְחַיֵּי־אָדָם, וּכְמוֹ גַּבֵּי שְׁחִיטָה שָׁם: (כה) חַיֵּי־אָדָם: אַף דְּמִמָّגֵן־אַבְרָהָם אֵין רְאָיָה לְזֶה, דְּאֲפִשָּׁר דְּכַוָּנָתוֹ דַּוְקָא בְּמִין אֶחָד, וְגַם הַגְּרַ"ז לֹא חִלֵּק בָּזֶה לְהַקֵּל בְּמִין אַחֵר הֵיכָא שֶׁקָּבַע, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ דְּמַשְׁמַע דְּאֵין מְחַלֵּק בֵּין מִין אֶחָד לְמִין אַחֵר: (כו) הַגְּרַ"ז, וְכֵן דַּעַת הַמְחַבֵּר בְּיוֹרֶה־דֵּעָה סִימָן יט, וְזֶהוּ שֶׁצִּיֵּן הַמְצַיֵּן בְּהַרְכָ"א: (מ) הֵיכָנוּ אֲפִלּוּ בְּמִין אֶחָד, וַאֲפִלּוּ קָבַע עַצְמוֹ לַאֲכִילַת פֵּרוֹת, וּכְמוֹ דְּאִיתָא בְּמָגֵן־אַבְרָהָם:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת בְּרָכַת הַפֵּרוֹת סִימָן רוּ רז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כו]

שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ בְּפֵרוּשׁ בִּשְׁעַת בְּרָכָה עַל כֻּלָּם רַק בִּסְתָמָא[52] וכו', וּסְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל[53].

52) ואפילו לפי שיטה זו, כתב הערוך השולחן (סט"ו), שאם דרכו של האיש הזה, שאינו מסתפק בפרי אחד ואוכל שנים או יותר, הוי כדעתו לאכול יותר ואין צריך לברך.

53) והעיצה בזה, דעת הגרח"פ שיינברג (חידושי בתרא) שיעשה תנאי מפורש שלעולם בכל ברכה שיעשה תחול הברכה על כל הפירות שלפניו, ולכאורה אין צריך להתנות כן אלא פעם אחת בחייו, וכעין מודעה שמוסרים בערב ראש השנה על הנדרים שיעשו כל השנה. אך ציין שיש פוסקים שכתבו שבדברים כאלו יש להתנות כן בכל יום, וצריך עיון.

[משנ"ב שם]

בֵּרֵךְ עַל פֵּרוֹת, וּבְעוֹדוֹ מְבָרֵךְ הֵבִיאוּ לוֹ פֵּרוֹת יוֹתֵר יָפִים, יֹאכַל מֵהָרִאשׁוֹנִים תְּחִלָּה כֵּיוָן שֶׁבֵּרֵךְ עֲלֵיהֶם[54].

54) וכן אם נטל פרוסה ובירך עליה, והביאו לו שלמה, כתב לעיל (סי' קכח ס"ק א) שיבצע את הפרוסה.

[משנ"ב שם]

וְאִם לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ לִפְטֹר הַיָּפִים, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם [מ"א], וְהָאֵלֶּה רַבָּה מְצַדֵּד דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ כֵּיוָן שֶׁהוּא מִין אֶחָד[55].

55) ובביה"ל לקמן (סי' ריא ס"ה ד"ה עליו בברכתו) סתם כדעת הא"ר.

ואם היו מונחים לפניו אתרוג וזית, כתב לקמן (שם ס"ק לג) שאף אם האתרוג חביב יותר, מ"מ מברך על הזית שהוא ממין שבעה, והאתרוג נפטר ממילא אף בסתמא. ואם בירך על האתרוג בסתמא, לכאורה לא נפטר הזית, שאין המין הפחות חשוב מוציא את החשוב בסתמא. אך כתב שלפי מה שסוברים הרבה ראשונים כדעת הרמב"ם, שחביב עדיף אף לגבי מין שבעה, אם כן אף שלכתחילה טוב לנהוג כדעת האומרים שמין שבעה עדיף ולברך על הזית, מ"מ בדיעבד שבירך על החביב כדעת הרמב"ם וסיעתו, לא יחזור ויברך על הזית, כיון שלשיטתם היא ברכה לבטלה. ויותר נראה, שאפילו אם מברך על הזית, טוב שיכוון בהריא לפטור גם האתרוג, אם האתרוג חביב לו יותר, כיון שלדעת הרמב"ם וסיעתו אינו יוצא בזה ממילא על האתרוג. וכן בכל אופן שיש דעות בפוסקים על איזה דבר יברך בתחילה, יהיה זהיר בשעת ברכה לכוון לפטור את שניהם, כי בלאו הכי יש חשש שאוכל את המין השני בלא ברכה.

[משנ"ב שם]

בֵּרֵךְ עַל הַמַּיִם וְשָׁמַע שֶׁיֵּשׁ מֵת בָּעִיר, יִשְׁתֶּה מְעַט מִן הַמַּיִם וְיִשְׁפֹּךְ הַשְּׁאָר[56].

56) המנהג לשפוך מים שאובים שבשכונת המת, מובא בשו"ע (יו"ד סי' שלט ס"ה), ובטעם הדבר כתב הש"ך שם (ס"ק ט), שידעו הכל שיש מקרה מוות ולא יצטרך להודיע בפה ויהא מוציא דיבה [ראה שו"ע שם סי' תב סי"ב], ועוד, שמלאך המוות מפיל במים טיפת דם המוות, ונתבאר בפוסקים שם פרטי המנהג.

[משנ"ב שם]

וְאִם אָמְרוּ לוֹ שֶׁהַתְּקוּפָה נוֹפֶלֶת, וְיֵשׁ אָז חֲשַׁשׁ סַכָּנָה לִשְׁתּוֹת הַמַּיִם[57].

57) המנהג שלא לשתות מים בשעת התקופה מובא ברמ"א (יו"ד סי' קטז ס"ה), ובטעם הדבר כתב הט"ז שם (ס"ק ד, בשם הדרכי משה), שטיפת דם נופלת בין תקופה לתקופה. ופרטי המנהג נתבארו בפוסקים שם, וראה עוד בשו"ע לקמן סי' תנה ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק כ ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב שם]

כִּי שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע[58].

58) וכן לענין מה שכתב הרמ"א לקמן (סי' תנה ס"א) ש'מים שלנו' אין לשופכם מכח מת או תקופה הנופלת, כתב שם (ס"ק יח) בטעם הדבר ש'שומר מצוה לא ידע דבר רע'.

סִימָן רז

דִּין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַפֵּרוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

אִם בֵּרֵךְ עֲלֵיהֶם 'עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ' יָצָא [שערי תשובה][1].

1) ולמד זאת השערי תשובה מדברי השו"ע לקמן (סי' רח סי"ג) שכתב שהאוכל פירות משבעת המינים ותפוחים, אינו צריך לברך על התפוחים 'בורא נפשות', שגם הם בכלל ברכת 'על העץ ועל פרי העץ', כיון שהם פרי העץ. ובביאור הדבר כתב במשנ"ב (שם ס"ק סג), שלא קבעו לשאר מיני פרי העץ ברכה זו מפני שאינם חשובים כל כך, אך כשמברך אותה בלאו הכי, ברכה זו פוטרת גם אותם [וראה עוד בשערי תשובה לענין טעויות נוספות בברכה ראשונה ואחרונה].

[משנ"ב ס"ק ב]

כָּלָל בָּזֶה אֲפִלּוּ מָיִם[2].

2) וביסוד ברכת 'בורא נפשות' על שתיית מים, דעת החזו"א (דינים והנהגות פ"ז אות ד) שאינה חובה גמורה אלא כעין רשות, ולכן צידד שאין לברך בורא נפשות כששתה רביעית מים בשיעור של יותר מכדי שתיית רביעית, אך שמעיקר הדין עד שיעור כדי אכילת פרס מצטרף לברכה אחרונה [ראה לקמן סי' רי ס"ק א], וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ביצחק יקרא סי' קצ ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק ג]

וְהַחֵי"ת נָקוּד בְּצֵירֵי, שֶׁהוּא דָּבוּק[3], וְיֵשׁ אוֹמְרִים "שֶׁבָּרָאתָ"[4].

3) ובביאור לשון 'חֵי העולמים' [בצירי], כתב התוס' יום טוב (סוף מסכת תמיד) שהקב"ה חיים של העולמים שהוא מחיה את העולמים. והכף החיים (ס"ק ג) כתב, שצריך לומר חי העולמים בפת"ח תחת החי"ת.

ואף שהובאה בבאר היטב (ס"ק ב) ובשערי תשובה (ס"ק ב) דעה שאומרים תיבת 'חי' בפתח, לא הזכירה המשנ"ב, אמנם בגירסת "חי העולמים" שבסיום ברכת 'ישתבח', כתב לעיל (סי' נד ס"ק ב) שיש גורסים בצירי ויש גורסים בפתח.

4) ואף ש'בראת' הוא לשון נוכח, ובתחילת הברכה אומרים 'בורא' בלשון נסתר, כתב הערוך השלחן (ס"ג) שאפשר לומר 'שבראת', שכן דרך הברכות שבתחילה אומרים 'ברוך אתה' בלשון נוכח, ואחר כך אומרים 'בורא' לשון נסתר, שהקב"ה הוא נגלה מכל נגלה ונסתר מכל נסתר.

[משנ"ב ס"ק ד]

דְּהֵיא שַׁיְכָא עַל כֻּלָּם[5] וכו', יָצָא בִּבְרָכָה אַחַת[6] וכו', אִם אָכַל כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס[7], אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ 'בּוֹרֵא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת'[8].

5) ומי שאכל ושתה הרבה מינים ובירך בורא נפשות, והתכוון לפטור רק מין אחד, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א, ובפתיחה להלכות

המשך במילואים עמוד 45

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

לְאָכְלוֹ (הגהות מיימוני פ״ד וכל־בו ואגור ואבודרהם ותשובת מהרי״ל סי׳ צ״ב), **וְצָרִיךְ לוֹמַר ׳בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׳ עַל שֶׁהוֹצִיא שֵׁם־שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.** כ**וְאִם אָמַר כְּשֶׁנָּפַל בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ וְלֹא אָמַר אֱלֹהֵינוּ, יְסַיֵּם וְיֹאמַר ׳לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׳ שֶׁיְּהֵא נִרְאֶה בְּקוֹרֵא פָסוּק, וְאֵין כָּאן מוֹצִיא שֵׁם־שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.** ל**אֲבָל הָעוֹמֵד עַל אַמַּת־הַמַּיִם מְבָרֵךְ וְשׁוֹתֶה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַמַּיִם שֶׁשּׁוֹתֶה לֹא הָיוּ לְפָנָיו כְּשֶׁבֵּרֵךְ, מִפְּנֵי שֶׁלְּכָךְ נִתְכַּוֵּן תְּחִלָּה:** הגה וְצַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רט סָעִיף א אִם בֵּרֵךְ בְּטָעוּת מַה דִּינוֹ:

כ שם ל שם בירושלמי

רז דִּין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הַפֵּרוֹת, וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) אפֵּרוֹת הָאִילָן חוּץ מִחֲמֵשֶׁת הַמִּינִים, וְכָל פֵּרוֹת אֲדָמָה וִירָקוֹת (ב) וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין גִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ, בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁלָּהֶם (ג) ׳בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת׳. וְאִם אָכַל מִכָּל מִינִים (ד) [ה] אֵלּוּ, מְבָרֵךְ (ד) לְאַחַר כֻּלָּם בְּרָכָה אַחַת, בוּבְרָכָה זוֹ (ה) חוֹתֵם בָּהּ בְּלֹא שֵׁם, שֶׁיַּחְתֹּם בָּךְ: בָּרוּךְ (ג) [ז] חֵי הָעוֹלָמִים:

א בְּרוכוֹח מד ב בַּנּוּ יַחֵם בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א וְתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשֵׁם רַבָּם

בַּאֵר הַיֵּטֵב

שֶׁיֵּשׁ מַת בָּעִיר, יִשְׁתֶּה מְעַט מִן הַמַּיִם וְיִשְׁפּוֹךְ הַשְּׁאָר, וְאִם אָמְרוּ לוֹ שֶׁהַתְּקִיפָה נוֹפֶלֶת יִמְתִּין מְעַט עַד שֶׁתַּעֲבֹר הַתְּקִיפָה וְיִשְׁתֶּה וְלֹא יְבָרֵךְ, ס״ח, מ״א:

(ה) **אֵלּוּ.** וְה״ה אִם אָכַל וְשָׁתָה, מ״א. אִם נִסְתַּפֵּק אִם אָכַל כַּזַּיִת פְּרוֹת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, בַּהלק״ט ח״ב סי׳ שיג פָּסַק דִּמְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה בנ״ר, וְהַיַּד־אַהֲרֹן חוֹלֵק וּפָסַק דְּלֹא יְבָרֵךְ: (ג) **חֵי הָעוֹלָמִים.** נַסֵּת הַבְּרָכָה: בא״י אמ״ה בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת וְחֶסְרוֹנָם עַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָאתָ לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי, בָּרוּךְ חֵי הָעוֹלָמִים. חֵי נָקוּד בְּצֵירֵי״י שֶׁהוּא דָּבוּק, וְכֵן כָּתַב הַתּוי״ט סוֹף תָּמִיד [וּבס׳ אֵלִיָּה רַבָּה הֵעִיר שֶׁשָּׁמַע שֶׁחָזַר בּוֹ וכ״כ בְּסִימָן נד]:

שְׁתָה וּבֵרֵךְ שֶׁהַכֹּל בְּתוֹרַת בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה יֵשׁ לוֹ לִשְׁתּוֹת פְּרִי אוֹ מַיִם וּלְבָרֵךְ לְפָנָיו בָּרוּךְ וְאח״כ אַחֲרוֹנָה ג״כ לְאַפּוּקֵי נַפְשֵׁהּ מִסְּפֵקָא. וְעַיֵּן בְּדַרְכֵי״ז סִימָן רצט וְסִימָן תשט. וְאִם בֵּרֵךְ עַל הַפַּת בפה״א, דַּעַת הָרַמ״ע דְּיָצָא, וּבְשִׁיּוּרֵי־כְּרָכָה הַבִּיא בְּשֵׁם ר׳ אֲשֶׁר בְּר׳ חַיִּים בְּסֵפֶר הַפַּרְדֵּ״ס כת״י שֶׁכָּתַב שֶׁהַרִיטְבָּ״א כָּתַב דְּלֹא יָצָא וְכֵן דַּעַת מוֹרֵי הָרִא״ה, וְכֵן אִם בֵּרֵךְ עַל פַּת אֹרֶז וְרִמֹּן הַמּוֹצִיא לֹא יָצָא, ע״ש. וְע״ש שֶׁכָּתַב הַטַּעַם דְּכִינּוּן דְּנַעֲשָׂה פַּת אֵינוֹ נִקְרָא פְּרִי כְּלָל אֶלָּא אוֹ לֶחֶם אוֹ מָזוֹן, וְאִם בֵּרֵךְ עַל הַפַּת בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת יָצָא, ע״ש וְעַיֵּן לְצִיל סִימָן קסז וּלְקַמָּן סִימָן רח: [ז] **חֵי הָעוֹלָמִים.** עַיֵּי בה״ט. וְעַיֵּן שְׁאַלת־יַעְבֵּ״ץ שֶׁדַּעְתּוֹ ג״כ לוֹמַר בַּפַּ״ח, וְעַיֵּן בר״י שֶׁהֵבִיא שֵׁם דִּבְרֵי מַהַר״י תַּאנִיז בְּסֵפֶר עֵץ־חַיִּים סוֹף

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ה] **אֵלּוּ.** עבה״ט. וְעַיֵּן בְּשִׁיּוּרֵי־כְּרָכָה שֶׁכָּתַב: אִם בֵּרֵךְ עַל פַּפּוּחִים וְכִיוֵּצָא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה עַל הָעֵץ וְעַל פה״ע יָצָא בְּדִיעֲבַד, וּרְאֵיתִי מִלְּקַמָּן סי׳ רח סָעִיף יג כו׳, וְשָׁם הֵבִיא דִּבְרֵי הָרַמַ״ע בְּאַלְפָסִי זוּטָא שֶׁאִם בֵּרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה עַל הָעֵץ וְעַל פה״ע אֲפִלּוּ לְקַמֵּי פְּרוֹת הָאִילָן דְּעַלְמָא שֶׁאֵינוֹ מִז׳ הַמִּינִים יָצָא, וּבְשִׁיּוּרֵי־כְּרָכָה שָׁם כָּתַב שֶׁנִּרְאִין דְּבָרָיו אִם אָמַר עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ בִּלְבַד, אַךְ אִם אָמַר כָּל הַבְּרָכָה כַּהֲוָיָתָהּ בַּחֲתִימָה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק, ע״ש. וְע״ש בְּשֵׁם הָרַמַ״ע שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁאִם בֵּרֵךְ עַל הַמַּיִם בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה בנ״ר לֹא יָצָא, וּלְקַמֵּי קָרָא לְבִרְכַּת בנ״ר וְלֹא כְּלוּם, אַךְ בְּבר״י סִימָן רד כָּתַב מַעֲשֶׂה בְּא׳ שֶׁבֵּרֵךְ תְּחִלָּה בנ״ר וְאח״כ אָמַר שֶׁהַכֹּל, וְהַבִּיא שָׁם דִּבְרֵי הַבְּאֵר־שַׁבַע וְהָא״ר לְעִנְיַן כִּרְפַּת הַתּוֹרָה וְדַעְתּוֹ שֶׁא״צ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ לֹא בָּרֵאשׁוֹנָה וְלֹא בָּאַחֲרוֹנָה, וּמ״מ כָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב לְמַעֲשֶׂה, וְנִרְאֶה דְּאִם כְּבָר אָכַל אוֹ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(כמ) שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ בְּפֵרוּשׁ בִּשְׁעַת בְּרָכָה עַל כֻּלָּם רַק בִּסְתָמָא[52], דְּאִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ בִּשְׁעַת בְּרָכָה לֶאֱכֹל גַּם הַשְּׁאָר אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ [וַאֲפִלּוּ (כט) כְּשֶׁלֹּא הָיָה מֻנָּח לְפָנָיו אָז עַל הַשֻּׁלְחָן]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה דְּיֵשׁ כַּמָּה רִאשׁוֹנִים שֶׁסּוֹבְרִין דַּאֲפִלּוּ בִּסְתָמָא גַּם־כֵּן אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, דְּכֵינָן שֶׁהָיָה מֻנָּח לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן הָוֵי כְּדַעְתּוֹ בְּהֶדְיָא עַל הַכֹּל, וּסְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל[53]. בְּרֵךְ עַל פֵּרוֹת, (ל) וּבְעוֹדוֹ מְבָרֵךְ הֵבִיאוּ לוֹ פֵּרוֹת יוֹתֵר יָפִים, יֹאכַל מֵהָרִאשׁוֹנִים תְּחִלָּה כֵּינָן שֶׁבֵּרֵךְ עֲלֵיהֶם[54], אַף שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ לִפְטֹר הַיָּפִים. וְאִם לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ לִפְטֹר הַיָּפִים, צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם [מ״א], וְהָאֵלִיָּה רַבָּה מְצַדֵּד דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ כֵּינָן שֶׁהוּא מִין אֶחָד[55]. בֵּרֵךְ עַל הַמַּיִם וְשָׁמַע שֶׁיֵּשׁ מַת בָּעִיר, יִשְׁתֶּה מְעַט מִן הַמַּיִם וְיִשְׁפֹּךְ הַשְּׁאָר[56]. וְאִם אָמְרוּ לוֹ שֶׁהַתְּקוּפָה נוֹפֶלֶת, וְיֵשׁ אָז חֲשָׁשׁ סַכָּנָה לִשְׁתּוֹת הַמַּיִם[57], יַמְתִּין מְעַט עַד שֶׁתַּעֲבֹר הַתְּקוּפָה וְאַחַר־כָּךְ יִשְׁתֶּה; וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ סַכָּנָה אַף בִּכְהָאי גַּוְנָא כֵּינָן שֶׁהָיוּ אָז הַמַּיִם תְּלוּשִׁים מִן הַקַּרְקַע, אֲפִלּוּ הָכִי שַׁפִּיר דָּמֵי, כִּי שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע[58]:

א (א) פֵּרוֹת הָאִילָן וְכוּ׳. וּבִדִיעֲבַד אִם בֵּרֵךְ עֲלֵיהֶם ׳עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ׳ יָצָא [שערי תשובה][1]: (ב) **וְכָל דָּבָר וְכוּ׳.** כְּלַל בָּזֶה (ה) אֲפִלּוּ מֵיִם[2]: (ג) **׳בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת׳.** נֻסַּח הַבְּרָכָה: בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת (ג) וְחֶסְרוֹנָם עַל כָּל מַה (ג) שֶׁבָּרָא לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי, בָּרוּךְ חֵי הָעוֹלָמִים. וְהַחֵי״ת (ד) נָקוּד בְּצֵירֵי, שֶׁהוּא דָּבוּק[3]. (ה) וְיֵשׁ אוֹמְרִים ״שֶׁבָּרָאתָ״[4], וְנַהֲרָא נַהֲרָא וּפְשֵׁטֵהּ: (ד) **לְאַחַר כֻּלָּם וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ ׳בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת׳ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, דְּהִיא שַׁיְכָא עַל כֻּלָּם[5], וַאֲפִלּוּ אִכַל וְשָׁתָה יָצָא בִּבְרָכָה אֶחָת[6]. וְאִם מִצְטָרְפִין שְׁנֵיהֶם יַחַד לְכִשְׁעוּר, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן רי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. אִם מִסְתַּפֵּק אִם אָכַל כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס[7], (ו) אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ ׳בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת׳[8]: (ה) **חוֹתֵם בָּהּ בְּלֹא שֵׁם.** שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁנִּפַּל וְנֶאֱבַד צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ [כֵּן כְּתַב הַפְּרִישָׁה וְהַגָּהָר־שָׁלוֹם וְהַמַּאֲמַר־מָרְדְּכַי וְכֵן מוּכָח מֵהַגְּרַ״א], אֶלָּא דְּהָרַמַ״א הִסְכִּים לְדִינָא לְנָהֹג כְּיֶתֶר הַפּוֹסְקִים שֶׁחוֹלְקִין [וְהוּא הַגְּהוֹת מַיְמוֹנִי וְכָל־בּוֹ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָם וּתְשׁוּבַת מַהֲרִי״ל, וְכֵן בְּאַבּוּדְרְהֶם בֵּין לְפִי תַּכְסִי־הַדּוֹר שָׁם וּבֵין לְשִׁיטַת רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם בַּר שְׁלֹמֹה] וּכְבִירָא לְהוּ דִּבְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל כֻּלָּם אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ [וּמִסְתַּבְּרָא דְּבָזֶה אַף שֶׁלֹּא הָיוּ לְפָנָיו בְּעֵת הַבְּרָכָה], וְהוּא שֶׁסִּיֵּם הָרַמ״א: רַק שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ עָלָיו, וְהַיְנוּ דִּלְמַעֲשֶׂה אֵין לְנָהֹג לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ אֶלָּא הֵיכָא דִּבְשַׁעַת בְּרָכָה לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶדְיָא עַל כֻּלָּם אֶלָּא בִּסְתָם [אַף דִּבְעַלְמָא טָתָר לֶאֱכֹל הַכֹּל בִּבְרָכָה זוֹ אַף שֶׁבֵּרֵךְ בִּסְתָמָא, הוּא רַק כְּשֶׁלֹּא נָפַל הָרִאשׁוֹן, דְּאָז נִמְשָׁךְ הַכֹּל אֲלֵיהוּ בִּבְרָכָתוֹ. אֲבָל כְּשֶׁנָּפַל הָרִאשׁוֹן וְנִמְצָא קָאֵי הַבְּרָכָה רַק עַל אֵלּוּ. לֹא מְהַנֵּי אֶלָּא הֵיכָא שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶדְיָא עֲלֵיהֶם דְּאָז שָׁוִין הֵם בִּבְרָכָה זוֹ, אֲבָל לֹא בִּסְתָמָא אַף שֶׁהָיוּ לְפָנָיו כְּשֶׁבֵּרֵךְ עַל הָרִאשׁוֹן], אֲבָל הֵיכָא דְּהָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶדְיָא לֶאֱכֹל גַּם הַשְּׁאָר, אַף שֶׁנָּפַל הָרִאשׁוֹן אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ [וְכֵן בֵּאֵר הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם וְאֵלִיָּה רַבָּה וְנָהַר־שָׁלוֹם כַּנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי הָרַמַ״א דְּרוֹצֶה לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ בְּהֶדְיָא]. וְדַע עוֹד, דְּאַף דִּלְדַעַת הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ וְהָרַמַ״א מוּכָח דִּבְסִתָמָא עַל־כָּל־פָּנִים חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ אַף שֶׁהָיוּ מֻנָּחִים כֻּלָּם לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁעַת בְּרָכָה, מִכַּמָּה פּוֹסְקִים מוּכָח דִּסְבִירָא לְהוּ דְּאַף בִּסְתָמָא כֵּינָן שֶׁהָיוּ מֻנָּח הַכֹּל עַל הַשֻּׁלְחָן לְפָנָיו אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, וְהוּא הַרַאֲבַ״ד הַמּוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף [וּמִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵהּ דִּבְסִתָמָא הַבְּרָכָה קָאֵי עַל כָּל מַה שֶּׁמֻּנָּח לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן], וְרַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם בַּר׳ שְׁלֹמֹה הִסְכִּים גַּם־כֵּן עִמּוֹ כַּמְבֹאָר בְּאַבּוּדְרְהֶם, וְהַשֻּׁבָּלֵי־לֶקֶט סְבִירָא לֵהּ נִמְי הָכִי, דִּמְפָרֵשׁ הַיְרוּשַׁלְמִי דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּשֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ רַק עַל זֶה לְבַד, וּמִשְּׁמַע דִּבְסִתָמָא וְהָיוּ הַכֹּל לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ, וְהַרְכְּמֵי־הַדּוֹר שֶׁהֵבִיא הָאַבּוּדְרְהֶם כְּתָבוּ נִמְי כִּדְבְרֵי הַשֻּׁבָּלֵי־לֶקֶט [וְגַם דַּעַת הָרִמְבַּ״ם אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן, דְּרַק כְּשֶׁלֹּא הָיוּ מֻנָּחִים לְפָנָיו בִּשְׁעַת בְּרָכָה הוּא דְּצָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ], וְעַיֵּן בְּמָגֵן־אַבְרָהָם שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַמַּבִּי״ט שֶׁכָּתַב גַּם־כֵּן דִּבְסִתָמָא אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ, וּסְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כמ) מָגֵן־אַבְרָהָם וְאֵלִיָּה רַבָּה וְנָהַר־שָׁלוֹם: (כמו) פָּשׁוּט: (ל) אַחֲרוֹנִים: (ל) כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת מ״ד עַמּוּד ב: (ג) כֵּן כָּתַב הַפְּרִי־מְגַדִּים, וְלֹא ״וְחִסְרוֹנָן״, וְכֵן ״בָּהֶם״ וְלֹא ״בָּהֵן״, עַיֵּן שָׁם: (ג) כֵּן הוּא נֻסַּח הַטּוּר וְהָרֹא״ש וְתַרוֹקַח וְכֵן הוּא בְּסֵפֶר הַבַּהִיר, וְהִסְכִּים הַגְּרַ״א שֶׁכֵּן הוּא הָעִקָּר. וְכֵן הָעַתִּיק בְּחַיֵּי־אָדָם: (ד) תּוֹסְפוֹת־יוֹם־טוֹב וּמָגֵן־אַבְרָהָם וְהַגְּרַ״א וּפְרִי־מְגַדִּים וְכַמָּה אַחֲרוֹנִים: (ה) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם כְּתָבִים וְאֵלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם כַּמָּה פּוֹסְקִים: (ו) דִּסְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, וְכֵן כָּתַב הַיַּד־אַהֲרֹן וְהַדִּין עִמּוֹ, וְלֹא נוּכַל לְצָרֵף דַּעַת ר״י שֶׁסּוֹבֵר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

רח דִּין בְּרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ אַחַר חֲמִשָּׁה מִינֵי פֵּרוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינֵי דָגָן. וּבוֹ י״ח סְעִיפִים:

א [א]עַל חֲמִשָּׁה הַמִּינִים. שֶׁהֵם גֶּפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן וְזַיִת וּתְמָרָה. [*] (א) מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ:

ב (ב) [ב]חֲמִשָּׁה מִינֵי (ג) דָגָן (ד) שֶׁשְּׁלָקָן (ה) אוֹ (ו) [כ] כְּתָשָׁן עֲשָׂאוּם מֵהֶם תַּבְשִׁיל, פְּגוֹן מַעֲשֵׂה־קְדֵרָה (ה) הֲרִיפוֹת וְגֶרֶשׂ־כַּרְמֶל (ו) וְדַיְסָא, [ג]אֲפִלּוּ עֵרֶב עִמָּהֶם דְּבַשׁ (ז) הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם אוֹ מִינִים אֲחֵרִים הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם, מְבָרֵךְ עָלָיו ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״ וּלְבַסּוֹף ״עַל הַמִּחְיָה״. [ד]אֲבָל אִם לֹא נָתַן הַדָּגָן בַּתַּבְשִׁיל (ח) אֶלָּא לְדַבְּקוֹ וּלְהַקְפּוֹתוֹ, בָּטֵל בַּתַּבְשִׁיל: **ג** [ה]כְּשֶׁנּוֹתְנִים קֶמַח לְתוֹךְ שְׁקֵדִים שֶׁעוֹשִׂים לְחוֹלֶה, אִם עוֹשִׂים כֵּן כְּדֵי שֶׁיִּסְעֹד הַלֵּב (ט) מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״, וְאִם לְדַבֵּק (ג) [ג] בְּעַלְמָא (י) אֵינוֹ מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״. (יא) וְטוֹב

א בְּרָכוֹת מד ב שָׁם לט ג הָרֹא״ש שָׁם ד הַרַשְׁבָּ״א וְשָׁם לט ה תּוֹסְפוֹת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

תָּמִיד וּבְסוֹף דִּבְרֵיהוּ כָּתַב שֶׁבִּתְשׁוּבַת מַהַרַ״י בִּרְיאַל כְּתַ״י כָּתַב שֶׁהָאוֹמֵר בְּפִתָּח גַּם לְפִי הַדִּקְדּוּק אֵינוֹ טוֹעֶה. ע״ש:

[*] מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם כו׳. אִם אָכַל פַּפְּרוֹת כְּשֶׁעוֹר בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה וְשׁוּב הֲקִיאָם לֹא יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה דְּלֹא נָהֲנָא מִנְּתִעַכֵּל. כ״כ בד״י, וְעַיֵּן פמ״א ח״ב סי׳ כד: [ג] בְּעַלְמָא. עבה״ט. וְעַיֵּן פס״א ח״א סִימָן סח שֶׁחוֹשֵׁשׁ לוֹמַר שֶׁיְּבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְכ׳ בְּרָכוֹת שֶׁכֵּן הוּא לְדַעַת ר״ת בְּחַלָּה, תְּבִיא עֲלֵיהֶם במ״מ, וְאע״ג דְּבִשְׁאָר דְּבָרִים אַזְלִינָן בָּתַר רַבָּא, הָכָא גְּרַע טְפֵי, שֶׁאֵינָם אֶלָּא לְדַבֵּק, וְא״כ אוֹתָן הַלָּעֲקִי״ך[2] שֶׁהֵם עֲשׂוּיִים בִּשְׁבִיל הַדֶּבֶשׁ וְהַבְּשָׂמִים מִמִּילָא הָוֵי הַקֶּמַח רַק לְדַבּוּק בְּעַלְמָא אֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם במ״מ, אֶלָּא דְּאֵין לְהַקֵּל בְּכָךְ כְּיָון שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַנָּאָה חֲשׁוּבָה עכ״פ מִצַּד הָרִבּוּי. וְנִרְאֶה דְּמִשּׁוּם סָפֵק זֶה כָּתַב הש״ע סָאן: וְטוֹב לְהַחְמִיר לְגַמְעָם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. וּבט״ב כְּשֶׁנָּטַר שִׁנּוֹתָנוּ לְדַבְּקוֹ וּלְהַקְפָּ״תוֹ לֹא כָּתַב שֶׁם לְהַחְמִיר בָּזֶה, דְּשָׁם מִינֵי שֶׁאֵין מֵה׳ מִינִים רֹב אָז בְּרוּר דְּהֵם בְּטֵלִים כֹּל שֶׁהֵם לְדַבֵּק, משא״כ כָּאן שֶׁיֵּשׁ רַבָּא, כֵּן נִרְאֶה לִי, עכ״ל. כַּאֲכָל שֶׁעוֹשִׂים מִבֵּיצִים וְצוּקֶ״ר וּכְשֶׁמְּשִׂימִים אוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ נוֹתְנִים בּוֹ קֶמַח, נִרְאֶה דְּבָטֵל לְגַבֵּי הַבֵּיצִים וְתַצּוּקֶ״ר[3], דְּאֵין נוֹתְנִים לְתוֹכוֹ קֶמַח

בַּאֵר הֵיטֵב

(ח) דָּגָן. וְהֵם חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסְּמִין וְשִׁבֹּלֶת־שׁוּעָל וְשִׁפּוֹן, אֲבָל מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טַטַרְקֶ״י[1] אֵינוֹ בִּכְלָל: (ג) כְּתָשָׁן. מִשְּׁמַע דִּבְרֵי״שָׁא מֵרֵי שֶׁשְּׁלָקוֹ בִּלֹא נְתִישָׁה, וְקָשֶׁה דִּבְסָעִיף ד כ׳ כְּשֶׁשְּׁלָקוֹ כְּשֶׁהַגְּרִעִינִין שְׁלֵמִים מְבֹרָךְ בפה״א; וְאָפְשָׁר דְּהָכָא מֵרֵי שֶׁשְּׁלָקוֹ עַד שֶׁנִּתְמַצֵּהּ, עמ״א: (ג) בְּעַלְמָא. כָּתַב הַט״ז: לְכָאוֹרָה נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ אִם הַחֲמִשָּׁה מִינִים הֵם רֹב, כֵּיוָן שֶׁאֵינָם לְמַאֲכָל אֵין לְהֶם חֲשִׁיבוּת מַאֲכָל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּמִינָם, וְאֶלָּא דְּבָטֵל לְגַבֵּי הַבֵּיצִים וְתַצּוּקֶ״ר[3], דְּאֵין נוֹתְנִים לְתוֹכוֹ קֶמַח

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁהִיא מַטְבֵּעַ אֲרֻכָּה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁתִּקְנוּ בָּהּ מַטְבֵּעַ קָצָר בְּלֹא חָתִימָה, וּלְכָךְ טוֹב שֶׁיְּחַתֵּם אֲבָל בְּלֹא שֵׁם. וְדַעַת הַגְּרָ״א לַחְתֹּם בָּהּ בְּשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁמַּזְכִּיר בִּירוּשַׁלְמִי, יִמְכֹּל מָקוֹם הָעוֹלָם לֹא נְהֲגוּ כֵּן[10] [מגן גבורים]. יִפְרוּשׁ ״בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת״ מְבֹאָר בַּטּוּר, דְּנוֹהֵג לוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁבַח עַל שֶׁבָּרָא דְּבָרִים הֶכְרֵחִיִּים כְּגוֹן לֶחֶם, וּדְבָרִים מוֹעִילִים אַף שֶׁאֵינָם הֶכְרֵחַ כְּגוֹן פֵּרוֹת, עַל הַהֶכְרֵחִיִּים אוֹמֵר ״וְחֶסְרוֹנָם״, וְעַל כָּל הַשְּׁאָר יֹאמַר ״עַל כָּל מָה שֶׁבָּרָא לְהַחֲיוֹת״ וְכוּ׳:

א (א) **מְבָרֵךְ לְאַחֲרֵיהֶם וְכוּ׳.** שֶׁמִּתּוֹךְ חֲשִׁיבוּתָן (ח) שֶׁנִּשְׁתַּבְּחָה בָּהֶן אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּדְכְתִיב בְּקָרָא: ״אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ״ [וְהוּא תְּמָרִים, (ג) שֶׁצֶב מֵהֶן דְּבַשׁ], קָבְעוּ לָהֶן בְּרָכָה חֲשׁוּבָה בִּפְנֵי עַצְמָן לְאַחֲרֵיהָ: **ב** (ב) **חֲמִשָּׁה מִינֵי דָגָן.** הֵם: חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסְּמִין[4] וְשִׁבֹּלֶת־שׁוּעָל וְשִׁפּוֹן, אֲבָל מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טַעַרְקֶ״י וְוִיי״ץ[5], לְאו בִּכְלַל דָּגָן הוּא, דְּהֵם פְּרִי הָאֲדָמָה: (ג) **שֶׁשְּׁלָקָן.** צָרִיךְ לוֹמַר (ד) ״שֶׁחִלְּקָן״, וְהֵינוּ (ה) אֶחָד לְשְׁנַיִם אוֹ לְיוֹתֵר, וְהוּא מַה שֶּׁקּוֹרִין גְּרוֹיְפִּי״ץ[6]; דְּאִלּוּ אִם הֵם שְׁלֵמִים, אַף שֶׁבִּשְּׁלָן, מְבֹאָר בְּסָעִיף ד דְּמְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״, (ו) אֶכֶן אִם נִרְמַעֲכוּ עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל, אַף שֶׁמִּתְּחִלָּה נְתָנָן בְּקִדְרָה שְׁלֵמִים לְגַמְרֵי, דְּהֵינוּ בְּשֶׁהֵם בְּקִלְפָּתָן, מִכָּל מָקוֹם מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״, כְּיָון שֶׁנִּתְמַעֲכוּ יָפֶה: (ד) **אוֹ כְּתָשָׁן.** רוֹצֶה לוֹמַר, אֲפִלּוּ לֹא חִלְּקָן, רַק (ז) שֶׁהֵסִיר קְלִפָּתָן[3] עַל־יְדֵי הַכְּתִישָׁה. (ח) וְהָאַחֲרוֹנִים מְצַדְּדִים דְּבָעִינָן דַּוְקָא שֶׁיִּתְדַּבֵּק עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל, אוֹ נָחְשָׁב זֶה לְמַעֲשֵׂה־קְדֵרָה, דְּאִי לָאו הָכֵי נֶחְשַׁב כִּשְׁלֵמִין בְּסָעִיף ד, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: (ה) **הֲרִיפוֹת וְגֶרֶשׂ־כַּרְמֶל.** הֲרִיפוֹת הִיא פֵּרוּשׁ עַל ״כְּתָשָׁן״ וְגֶרֶשׂ־כַּרְמֶל הוּא פֵּרוּשׁ עַל ״חִלְּקָן״, וְכָל אֵלּוּ בִּכְלַל מַעֲשֵׂה־קְדֵרָה הֵן: (ו) **וְדַיְסָא.** מִקְּרֵי (ט) כְּשֶׁנִּתְמַעֵךְ וְנִתְדַּבֵּק יָפֶה[4]. וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל הָגֵי שְׂעוֹרִים אוֹ חִטִּים, גַּנְצֶ״ר גֶּערִשְׁטִי״ן? אוֹ גְּרִי״ץ[8] שְׁלֵמִים אֶלָּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סָעִיף ד, הֵינוּ כְּשֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל, (י) אֲבָל אִם נִדְבְּקוּ עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״[5]: (ז) **הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם.** הַטַּעַם: כֵּיוָן דְּהוּא בָּא (יא) לְהַטְעִים וּלְהַכְשִׁיר אֶת הַתַּבְשִׁיל, וְהוּא מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִין דַּחֲשִׁיבִי[6], הוּא הָעִקָּר[7]. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ט וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם לְעִנְיַן הַשִּׁעוּר שֶׁיִּתְחַיֵּב לְבָרֵךְ ״עַל הַמִּחְיָה״: (ח) **אֶלָּא לְדַבְּקוֹ וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר. שֶׁלֹּא בָּא לְהַטְעִים הַתַּבְשִׁיל (יב) וְלֹא לִסְעֹד הַלֵּב, רַק שֶׁיְּהֵא הַתַּבְשִׁיל מְדֻבָּק, לֹא חָשִׁיב יְבָטִיל לְגַבֵּי הַתַּבְשִׁיל (יג) אֲפִלּוּ נָתַן לְתוֹכוֹ קֶמַח הַרְבֵּה: **ג** (ט) **מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״.** וַאֲפִלּוּ אִם הֵם הַמּוּעָט, כֵּיוָן שֶׁהַקֶּמַח הוּא מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִין, הַשְּׁקֵדִים בָּטְלֵי לְגַבֵּיהוּ: (י) **אֵינוֹ מְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״.** דְּהַקֶּמַח בָּטֵל לְגַבֵּי הַפֵּרֵי, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ב: (יא) **וְטוֹב לְהַחְמִיר.** מִשּׁוּם (יד) דְּבְמַעֲשֶׂה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

דִּלְבִרְכַּת ״בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת״ אֵין צָרִיךְ שִׁעוּר, דַּהֲלֹא הַתּוֹסְפוֹת וְהָרַמְבַּ״ם וְהָרַשְׁבָּ״א פְּלִיגֵי עָלֵה, וְכֵן סָתַם הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ בִּפְשִׁיטוּת לְקַמָּן בְּסִימָן רי, עַיֵּן שָׁם, אִם־כֵּן זֶה לֹא נֶחְשָׁב לְסָפֵק כְּלָל וְנִשְׁאָר רַק סָפֵק אֶחָד[9]: (ח) טוּר. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר דִּבְרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ הוּא דְּבַר־תּוֹרָה [עַיֵּן בְּסוֹף סִימָן רט בְּטוּר וּבֵית־יוֹסֵף][1], אֲפִשָּׁר דְּמִן הַתּוֹרָה דַּי בִּבְרָכָה אַחַת לְשִׁבְעַת הַמִּינִים חוּץ מִפַּת, וּמִתּוֹךְ חֲשִׁיבוּתָן קָבְעוּ לָהֶם מֵעֵין שָׁלֹשׁ [פמ״ג]: (ג) דְּאִלּוּ לְדִבַּשׁ הֵיוֹצֵא מִהְּמָרִים מְבֹאָר בְּסִימָן רב סָעִיף ח דִּמְבָרֵךְ ״שֶׁהַכֹּל״, וּמִמִּלָּא לְאִחֲרָיו הוּא ״בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת״: (ג) פְּרִי־מְגַדִּים: (ד) בֵּית־דָּוִד וְיִרְ־אֶפְרַיִם וּמַאֲמַר־מָרְדְּכַי וְכֵן כְּתַב הַגְּרָ״א, וְכִלְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם שֶׁמְּבַנּוּ הֶעְתִּיק הַמְחַבֵּר לְשׁוֹנוֹ: (ה) גְּמָרָא מוֹעֵד־קָטָן י״ג עַמּוּד ב: (ו) מָגֵן־אַבְרָהָם וּלְבוּשׁ, וְכֵן מַשְׁמַע בְּפְרִי־מְגַדִּים דְּנָקַט כֵּן לְדִינָא: (ז) מָגֵן־אַבְרָהָם מִמַּשְׁמָעוּת הָרַמְבַּ״ם: (ח) כֵּן הוֹכִיחוּ מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּפְרִי־מְגַדִּים שֶׁנִּשְׁאַר בְּסָפֵק בְּדִין זֶה: (ט) דִּכְתָשָׁן מִקְּרֵי עַל־יְדֵי שֶׁהוּסַר הַקְּלִפָּה לְבַד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם. וְדַע דְּמִלְּשׁוֹן הַפְּרִי־מְגַדִּים מַשְׁמַע דְּמְצַדֵּד לְדִינָא דְּבְחוּסַר הַקְּלִפָּה לְבַד וְלֹא נִדְבַּק כְּלָל יֵשׁ לְסַפֵּק אִם לְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״ אוֹ ״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״, אֲבָל אִם נִדְבַּק קְצָת יֵשׁ לְבָרֵךְ ״בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת״: (י) מָגֵן־אַבְרָהָם וְאֵלִיָּה רַבָּה: (יא) רַשְׁבָּ״א: (יב) תּוֹסְפוֹת. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, מַה שֶּׁכָּתַב הַט״ז בְּסוֹף סָעִיף־קָטָן ג דְּאִם נוֹתֵן לְמַאֲכָל חָשִׁיב כְּמוֹ לְטַעֵם [אַף דִּרְאָיָתוֹ מִדְּבַשׁ אֵינָהּ מַכְרַחַת, דְּגַם שָׁם נִתָּן הַקֶּמַח לְהַטְעִים וּלְהַכְשִׁיר הַתַּבְשִׁיל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ״א] הוּא נִכְלָל בְּמַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת ״לִסְעֹד הַלֵּב״: (יג) גְּמָרָא. וְהַנָּה הִשְׁמִטְתִּי דִּבְרֵי הַט״ז מַה שֶּׁכָּתַב לְעִנְיַן לֶעקִי״ך, דִּכְבָר הִשִּׂיגוּ עָלָיו הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים. גַּם מַה שֶּׁכָּתַב דַּאֲפִלּוּ אִם הַחֲמִשָּׁה־מִינִין הוּא הָרֹב, כֵּיוָן שֶׁבָּא לְדַבֵּק הוּא בָּטֵל, הִשְׁמַטְתִּיו, דְּאֵינוֹ בָּרוּר, דְּיֵשׁ אַחֲרוֹנִים מְפַקְפְּקִין בָּזֶה, עַיֵּן בְּמִשְׁנַה־יְהוּדָה וּמָגֵן־גִּבּוֹרִים; גַּם אֵינוֹ מְצוּי שֶׁיִּתֵּן בּוֹ כָּל־כָּךְ קֶמַח וְלֹא יִהְיֶה רַק לְדַבֵּק וְלֹא לְמַאֲכָל גּוּפָא: (יד) אֲלִיָּה רַבָּה. וְכוֹן לִישֹׁב לָמָּה לֹא כְּתַב הַמְחַבֵּר דְּבָר זֶה עַל סָעִיף ב:

תִּרְגּוּם: 1 כֻּסְּמֶת. 2 עוּגָה־עוּגוֹת. 3 סֵכָר. 4 אֵינוֹ מַה שֶּׁנִּקְרָא ״כֻּסְּמֶת״ בִּזְמַנֵּנוּ. 5 תִּירָס. 6 גְּרִיסִים. 7 שְׂעוֹרִים שְׁלֵמִים. 8 שִׁבֹּלֶת־שׁוּעָל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת בְּרָכַת הַפֵּרוֹת סִימָן רח

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק ו]

אִם-כֵּן זֶה לֹא נֶחְשָׁב לְסָפֵק כְּלָל וְנִשְׁאָר רַק סָפֵק אֶחָד[9].

9) משמעות דבריו שאם היה נחשב לספק ספיקא היה צריך לברך. אמנם, במשנ"ב לקמן (סי' רטו ס"ק כ) כתב בשם האחרונים שאפילו אם יש ספק ספיקא להצריך ברכה, אף על פי כן ספיקו לחקל ולא יברך.

[משנ"ב ס"ק ה]

וּמִכָּל מָקוֹם הָעוֹלָם לֹא נָהֲגוּ כֵּן[10].

10) וכן כתב הערוך השלחן (ס"ג) שאנו נוהגים שלא לחתום בשם, ואין לשנות. וכן מובא (דינים והנהגות פ"ז אות ג) שהחזו"א לא היה חותם בשם.

ובענין עניית 'אמן' אחר ברכת 'בורא נפשות', דעת הגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"ז סי' כו) שכיון שמעיקר הדין סיום הברכה היא קודם למילים 'ברוך חי העולמים' אחר המילים 'נפש כל חי' [שהרי בגמ' לא הובא הסיום, ורק רבנו יונה כתב שיש לומר כן לכתחילה כדי לצאת דעת הירושלמי שסיים 'ברוך אתה ה' חי העולמים'], לכן נכון לומר 'ברוך חי העולמים' במהירות, כדי שהאמן שיענו יהיה בתוך כדי דיבור ל'נפש כל חי'. והגר"מ פיינשטיין עצמו נהג (שם) לענות אמן לאחר 'נפש כל חי'.

ולענין עניית אמן אחר המברך ברכה זו בשם, כתב בביה"ל לקמן (סי' רטו ס"ד ד"ה ואסור) שאף שמן הדין אינו מחוייב לענות, שספק אמן לקולא, מ"מ אם עונה אין בזה איסור של עניית אמן על ברכה שאינה צריכה, מאחר שאותה דעה לא נדחתה לגמרי מן הפוסקים. וראה מה שכתבנו שם.

סִימָן רח

דִּין בְּרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ אַחַר חֲמִשָּׁה מִינֵי פֵּרוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינֵי דָגָן

[שעה"צ ס"ק א]

וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר דִּבְרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ הוּא דְּבַר־תּוֹרָה [עַיֵּן בְּסוֹף סִימָן רט בְּטוּר וּבֵית־יוֹסֵף][1].

1) וצדדי המחלוקת בענין זה, הובאו במשנ"ב שם (ס"ק י), וכתב (שם) שהאחרונים חששו לדעות שחיובה מדאורייתא, והחזו"א (או"ח סי' לד ס"ק א) נקט שהעיקר כדעות שחיובה מדרבנן (שונה הלכות שם ס"א).

[משנ"ב ס"ק ב]

אֲבָל מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין טַאטַארְקֶ"י[2].

2) ובזיהוי מין זה, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' כה) שהוא מה שנקרא אצלנו כוסמת, ובלע"ז הוא נקרא קאשע, ואינו כוסמין של המקרא אלא הוא מין קטנית.

[משנ"ב ס"ק ד]

רַק שֶׁהֵסִיר קְלִפָּתָן[3].

3) ולגבי ברכת סובין [העשויים מקליפות של חמשת מיני דגן], ראה מה שכתבנו לעיל סי' רד ס"ק יג.

[משנ"ב ס"ק ו]

מִקְרֵי כְּשֶׁנִּתְמַעֵךְ וְנִתְדַּבֵּק יָפֶה[4] וכו', אֲבָל אִם נִרְבְּקוּ עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל מְבָרֵךְ 'בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת'[5].

4) ולגבי האוכל פתיתים של חמשת מיני דגן ['דגני בוקר'] עם חלב, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מג), שאם מוסיף חלב רק להטעמת אכילת הדייסה או כדי שיהיה נוח לאוכלם, הרי זה טפל לדגן, אך אם מוסיף חלב הרבה יותר מהצורך לאכילת הדגן, הרי זה נחשב כשתיה ממש, וצריך לברך גם על החלב, ואפילו אם אינו צמא, כיון שעל כל פנים נהנה מהחלב מצד עצמו.

5) ואף אם נדבקו בלא שהוסרה קליפתם [מחמת הסדקים שנוצרו על ידי הבישול], כתב בשו"ת אגרות משה (שם סי' מה) שברכתם 'בורא מיני מזונות'.

[משנ"ב ס"ק ז]

הַטַּעַם: כְּיָון דְּהוּא בָּא לְהַטְעִים וּלְהַכְשִׁיר אֶת הַמַּבְשִׁיל, וְהוּא מְחַמֵּשֶׁת הַמִּינִין דַּחֲשִׁיבֵי[6].

6) אבל בשאר מינים, כתב לעיל (סי' רד ס"ק נז) ולקמן (סי' ריב ס"ק א) שהולכים אחר הרוב.

[משנ"ב שם]

הוּא הָעִקָּר[7].

7) ולענין דגים טחונים שנותנים בהם לחם או קמח ['גפילטע פיש', והוא הדין קציצות בשר], כתב בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' לח) שאם נותנים בהם קמח רק כדי לנפח ולרכך את הדגים הרי זה נחשב כניתן לדבק ויש לברך 'שהכל', וכן כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' לב) שאף שאם נותנים בהם קמח או פירורי לחם כדי לשבוע יותר יש לברך עליהם 'בורא מיני מזונות', מ"מ בסתמא יש לברך 'שהכל', לפי שרוב בני אדם נותנים בהם קמח רק כדי לדבק או לעבות ולנפח את הדגים. וכן כתב בשו"ת באר משה (ח"ה סי' סב), וכן דעת הגרש"ז אויערבך [ספר ברכת הנהנין עמ' קמד) שברכתם 'שהכל' כיון שעיקר הכוונה היא לדגים ולא להרבות במאכל. ובשם החזו"א הובא (זיו הים עמ' שמג, קובץ זכרון מרדכי עמ' יז, חוט שני ברכות עמ' רה-רו) שיש לברך 'שהכל', משום שסוף סוף למעשה הוא דג [וראה ארחות רבנו (ח"א עמ' פח) שיש בזה עדויות סותרות בשם החזו"א], וביאר דבריו הגרי"ש אלישיב (שעורי ברכות עמ' תכב) שבני אדם רואים את עיקר חשיבות המאכל בדג ולא בקמח, וכן כתב בתשובות והנהגות (ח"א סי' קפא) שברכתם 'שהכל' מפני שהם נחשבים ונאכלים וניכרים כדג, ולא כמיני מזונות הנאכלים להשביע. והגר"נ קרליץ (שם) ביאר עוד, שכיון שאין נותנים בהם את הקמח כדי לשבוע, אלא כדי שיספיק הדג להרבה אנשים, אין לקמח חשיבות לברך עליו 'בורא מיני מזונות'.

ותבשיל של עוף או דג העטוף במיני מזונות ['שניצל'], כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה יט) שרק אם נותן את הפירורים כדי שלא ידבק השניצל למחבת בשעת הטיגון מברך 'שהכל', אבל אם נותנם כדי לתת טעם, מברך עליהם 'בורא מיני מזונות'. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ברכת הנהנין שם) שאף שהציפוי נותן טעם במאכל, מ"מ כשעיקר מטרתו הוא שהטיגון יהיה טוב יותר ולא יתקשה הבשר, ברכתו 'שהכל'. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם, ובספר ברכות כהלכתן פ"ב הע' 10) שלפי דברי החזו"א הנ"ל, אם נותנים את הפירורים כדי ליפות את העוף או כדי שיהיה מספיק להרבה אנשים, ברכתו 'שהכל', אך אם נותן את פירורי הלחם מחמת שרוצה שיהיה למאכל טעם דגן דוקא [כפי שמצוי], ברכתו 'בורא מיני מזונות'. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קסא) כתב לגבי דגים המטוגנים עם קמח מצה וביצים, שברכתם 'שהכל' אף על פי שהפרורים באים ליתן טעם, שמאחר שאינם אלא ציפוי בלבד, מברכים על כל התערובת כברכת העיקר, כמו אגוז המטוגן בדבש שמברכים עליו 'בורא פרי העץ' [במבואר בשו"ע לעיל סי'

המשך במילואים עמוד 45

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת סִימָן רו

המשך מעמוד קודם

לברך אלא על הראשון, ובביאור הדבר כתב שם במשנ"ב (ס"ק יז), שכיון שהם קרואים, כשמברכים תחילה דעתם על כל מה שיביאו לפניהם, וגם כשסבורים שלא יביא להם בעל הבית עוד, תלויים הם בדעתו, ואם הביא אינם צריכים לחזור ולברך.

ולגבי אדם האוכל בביתו, האם אשתו נחשבת כדעת בעל הבית לענין זה, ראה מה שכתבנו שם ס"ק י.

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת סִימָן רו רז

המשך מעמוד קטז

ברכות ד"ה מריש) שדוקא בברכה ראשונה שייך לכוון שהברכה תפטור רק מאכל אחד ולא את השני, אבל בברכה אחרונה אין זה שייך, שאין הדבר תלוי בכוונתו, והברכה שבירך פוטרת את הכל, והביאו הכף החיים (ס"ק ז). ובשו"ת רב פעלים (או"ח ח"ב סי' לב) הביא חולקים על זה, וכתב שמי שאכל פרי ושתה מים ובירך 'בורא נפשות' רק על המים, יחזור ויברך על הפרי, שמלבד שלא היתה דעתו על כך, כיון שבירך על הפחות חשוב לא פטר בזה את היותר חשוב.

6) ולענין מי שאכל פירות שברכתם 'בורא נפשות' וגם שתה משקה, ורוצה לשתות עוד, אך חושש שיעבור זמן עיכול [של ברכה אחרונה] מאכילת הפירות, ראה מה שכתבנו לעיל סי' קפד ס"ק יח.

7) ושיעור 'כדי אכילת פרס', ראה מה שכתבנו לקמן סי' רי ס"ק ב וסי' תריח ס"ק כא.

8) ואם אפשר, כתב הכף החיים (ס"ק ה) שיאכל או ישתה עוד כדי שיתחייב בברכה אחרונה, ויכוון לפטור גם את מה שאכל בתחילה, ואם אי אפשר, יהרהר את הברכה בלבו.

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת סִימָן רח

המשך מעמוד 232

רב סי"ג), והוסיף הגר"ש וואזנר (שערי הברכה פכ"ג הע' 741) שאף אם הציפוי עבה ונותן טעם חשוב, ברכתו 'שהכל', שאין אומרים 'כל שיש בו מין דגן אינו בטל' באופן שהדגן טפל בעצם ולא היה נאכל בלא העיקר, ואמר שהמברכים 'בורא מיני מזונות' על הציפוי נכנסים בחשש ברכה לבטלה. וכן דעת הגר"י קמינצקי (שו"ת רבבית אפרים ח"ג סי' קכב) שברכתו 'שהכל' משום שהציפוי טפל. [וכסברא זו כתב הפתח הדביר (סוף סעיף זה), שעל דגים מצופים בקמח מברכים 'שהכל' אף כשנותנים את הקמח לטעם, מפני שהדג שלם ועומד בעינו, והקמח אינו בא אלא לשמשו, ואם כן אין לחוש לטעם המועט שהקמח מוסיף, ויש לברך 'שהכל', אכן אין מבואר בדבריו על איזה גדל דג ושיעור קמח מדובר, וראה להלן]. ודעת הגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים שם) שאם נותנים את הפירורים כדי להיטיב את הטיגון, או כתבלין בעלמא, יש לברך עליו 'שהכל', אך כשנותנים אותם לטעם חשוב [כגון שעושים מהם שכבה עבה] יש לברך עליהם 'בורא מיני מזונות'.

ודעת הגר"ש אלישיב (שיעורי ברכות שם, פסקי הגר"ש עמ' צא, וישמע משה ח"א עמ' פב, וראת הברכה פי"ב עמ' 110) שלמעשה ברכתו 'שהכל', שאף שהמעטה החיצוני ניתן לטעם, מ"מ אצל בני אדם נחשב שניצל בעיקר כעוף, והציפוי אינו אלא כתבלין ובטל לחלק הפנימי [וכעין סברת החזו"א הנ"ל], והוסיף, שירא שמים יברך קודם על מין 'מזונות' ומין 'שהכל' ויפטרו, אך אין להפריד קצת מהציפוי מהעוף ולברך על כל אחד בנפרד, מחשש ברכה שאינה צריכה. ומ"מ כשהמעטה עבה ואינו נעשה רק כתבלין, הורה (וישמע משה שם, וראת הברכה שם עמ' 111) שברכתו 'בורא מיני מזונות'. [ובספר פתחי הלכה (פ"ז הע' 44) כתב בשמו שיש לברך על שניצל 'בורא מיני מזונות', ובספר ברכת הנהנין (פ"ד עמ' קל) כתב בשמו שיש לברך על המעטה 'בורא מיני מזונות' ועל העוף 'שהכל'], וכן דעת הגרח"פ שיינברג (חדושי בתרא סי' רב ס"ק ד) שברכתו 'שהכל', אך אם המעטה עב הורה (וזאת הברכה שם) שיש לברך על הציפוי 'בורא מיני מזונות', ועל העוף 'שהכל'.

ולגבי בוטנים המצופים בקמח [בוטנים אמריקאים], דעת הגרש"ז אויערבך (חיכו ממתקים ח"א עמ' צט) שברכתם 'בורא מיני מזונות', כי הציפוי העשוי מקמח נותן בהם טעם טוב. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כד) כתב, שכיון שהדגן עשוי בצורת ציפוי על מאכל אחר, הפרי הוא העיקר. ודעת הגרי"ש אלישיב (אבני ישפה ח"ד סי' ל) שאם הקמח נותן את עיקר הטעם [מחמת הקמח, ולא מחמת המלח שבציפוי], ברכתם 'בורא מיני מזונות', אבל אם אינו בא אלא להוספת טעם, הבוטנים הם העיקר, ויש לברך עליהם 'בורא פרי האדמה' [וכן מבואר בפתח הדביר (שם), וכנ"ל]. וכעין זה הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאם הבוטנים מצופים במעט קמח, מסתבר שהבוטנים הם העיקר והקמח טפל, שעיקר הכוונה לאכול את הבוטנים, ואין מצפים אותם בדגן אלא לשם היופי, אולם אם מצפים אותם בהרבה קמח, כיון שהכוונה היא לאכול את הדגן עם הבוטנים, יש לברך עליהם 'בורא מיני מזונות'.

וממתקים שמעורבים בהם מיני דגן, הורה הגר"נ קרליץ (שם) שאם נותנים בהם את הדגן רק כדי שיהיו יותר קשיחים או פריכים, אך אין ענין לתת עליהם שם אחר של ממתקים המבוססים על דגן, אין להם חשיבות של דגן, ויש לברך עליהם 'שהכל' [וראה ערוך השלחן סי"א]. אך אם הכוונה בנתינת מיני הדגן היא גם להרגיש את הטעם של הדגן, או כדי לשבוע ממנו קצת, ברכתם 'בורא מיני מזונות' אף שמיני הדגן הם מיעוט.

וכשהטבח או עושה התבשיל נותן את מיני הדגן בתערובת כדי לדבק, ואילו האוכל נהנה מטעמם, הורה הגר"נ קרליץ (שם הע' רנז) שמסתבר שהולכים בדין זה אחר מי שהכין את התבשיל, או האחראי על הבישול, או המפעל המייצר, שהם הקובעים האם זה ניתן לדבק או ליתן טעם, משום שהאוכלים סומכים על אלו המכינים את המאכלים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com